

Sygn. akt III KK 120/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Dariusz Kala

Protokolant Jolanta Grabowska

w sprawie **P. U.**

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu na podstawie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 21 lipca 2020 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego (PK IV Ksk (...))

na niekorzyść

od wyroku Sądu Rejonowego w G.

z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. II K (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego
rozpoznania Sądowi Rejonowemu w G. .**

UZASADNIENIE

Wyrokiem łącznym z dnia 16 grudnia 2019 r., sygn. akt II K (...), Sąd Rejonowy w G. ustalił, że P. U. został skazany wyrokami tego Sądu:

1. z dnia 18 maja 2016 r., sygn. akt II K 224/16, za czyn popełniony w dniu 14 stycznia 2016 r., na podstawie art. 283 k.k. na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt VIII Ko 4111/18;
2. z dnia 1 grudnia 2016 r., sygn. akt II K 413/16, za czyn z art. 282 k.k., popełniony w dniu 22 lutego 2016 r., na karę roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby 3 lat, której wykonanie zarządzono postanowieniem z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt VII Ko 4112/18, a następnie
 1. na mocy art. 85 k.k. w zw. z art. 86 § 1 k.k. i art. 569 § 1 k.p.k., połączył opisane wyżej kary pozbawienia wolności i w ich miejsce wymierzył P. U. karę łączną roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności;
 2. na mocy art. 577 k.p.k. oznaczył dzień 24 kwietnia 2019 r., od którego należy liczyć początek odbywania orzeczonej kary łącznej pozbawienia wolności;
 3. wskazał, że postanowienia łączonych wyroków nieobjęte niniejszym wyrokiem łącznym podlegają odrębnemu wykonaniu;
 4. zwolnił skazanego od ponoszenia wydatków, którymi obciążył Skarb Państwa.

Orzeczenie to nie zostało zaskarżone przez strony postępowania.

We wniesionej na niekorzyść skazanego kasacji Prokurator Generalny, zaskarżając wyrok w całości, zarzucił „rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów:

- art. 451 k.p.k. w zw. z art. 573 § 2 k.p.k., polegające na przeprowadzeniu rozprawy w przedmiocie wydania wyroku łącznego bez udziału obrońcy, którego wyznaczenia zaniechał sąd pozbawionemu wolności skazanemu, mimo nieuwzględnienia jego wniosku o doprowadzenie na tę rozprawę, a którego udział w niej był wobec powyższego obowiązkowy - co stanowi bezwzględną przyczynę

odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., - art. 410 k.p.k., polegające na pominięciu przez sąd wynikających z materiału dowodowego i mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy danych dotyczących odbycia przez skazanego P. U. kary orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 18 maja 2016 r. w sprawie o sygn. akt II K 224/16, w następstwie czego doszło do rażącego naruszenia art. 85 § 2 k.k., polegającego na połączeniu kar jednostkowych orzeczonych przez Sąd Rejonowy w G. wskazanym wyżej wyrokiem w wymiarze 5 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, której wykonanie zarządził postanowieniem tego Sądu z dnia 6 lutego 2019 roku - sygn. akt VII Ko 4111/18 oraz wyrokiem tego Sądu z dnia 1 grudnia 2016 roku o sygn. akt II K 413/16 w wymiarze roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, której wykonanie zarządził postanowieniem tego Sądu z dnia 6 lutego 2019 r. - sygn. akt VII Ko 4112/18 i orzeczeniu kary łącznej w wysokości roku i 3 miesięcy pozbawienia wolności w sytuacji, gdy kara orzeczona wyrokiem o sygn. akt II K 224/16 została w całości wykonana do dnia 21 września 2019 r., a więc przed orzekaniem w przedmiocie wydania wyroku łącznego, co skutkowało brakiem warunków do objęcia tych skazań karą łączną, - art. 569 k.p.k., polegające na zaniechaniu objęcia węzłem kary łącznej, wraz z karą roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, orzeczoną wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 1 grudnia 2016 r. o sygn. akt II K 413/16, której wykonanie zarządził postanowieniem tego sądu z dnia 6 lutego 2019 roku - sygn. akt VII Ko 4112/18, kary 2 lat ograniczenia wolności polegającej na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym orzeczonej wyrokiem tego Sądu z dnia 15 października 2018 r. o sygn. akt II K 65/18 w sytuacji, gdy orzeczone na mocy wskazanych wyroków kary nie zostały wykonane w całości i podlegały połączeniu stosownie do brzmienia art. 85 § 2 k.k., w następstwie czego doszło do rażącego naruszenia wskazanego przepisu”.

W następstwie tych zarzutów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego kasacją orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja wniesiona na niekorzyść skazanego przez Prokuratora Generalnego okazała się oczywiście zasadna, co umożliwiło jej rozpoznanie w trybie art. 535 § 5 k.p.k., chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty zasługują na podzielenie.

Zgodnie z treścią przepisu art. 573 § 2 k.p.k., stawiennictwo osobiste skazanego na rozprawę w przedmiocie wyroku łącznego nie jest obowiązkowe, chyba że sąd postanowi inaczej. Przepis art. 451 k.p.k. stosuje się odpowiednio, stąd też na wniosek oskarżonego pozbawionego wolności sąd zarządza sprowadzenie go na rozprawę, chyba że uzna za wystarczającą obecność obrońcy. W przypadku gdy sąd nie zarządza sprowadzenia oskarżonego, który nie ma obrońcy, obrońca zostaje mu wyznaczony z urzędu. Respektując regułę wykładni językowej *lege non distinguente* wskazać należy, że w przepisie art. 573 § 2 zd. 1 k.p.k. chodzi zarówno o rozprawę przed sądem pierwszej instancji, jak i o rozprawę odwoławczą (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 2013 roku, IV KK 200/12, OSNKW 2013, z. 4, poz. 32). Nie ma w związku z powyższym wątpliwości, że w rozprawie w przedmiocie wydania wyroku łącznego musi uczestniczyć albo skazany, gdy wyrazi taką wolę, albo jego obrońca. Nie jest natomiast możliwe przeprowadzenie rozprawy w takiej sytuacji pod nieobecność zarówno skazanego, jak i jego obrońcy.

Skazany P. U. dwukrotnie zwracał się do Sądu Rejonowego w G. o doprowadzenie go na rozprawę wyznaczoną na dzień 16 grudnia 2019 r. w przedmiocie wydania wyroku łącznego (odpowiednio pismo z k. 15 z dnia 16 września 2019 r. oraz z k.17 – z dnia 3 października 2019 r.). Pismem z dnia 8 października 2019 r. Sąd poinformował skazanego, że nie ma możliwości konwojowania go na termin rozprawy w dniu 16 grudnia 2019 r. (k. 19). Jednocześnie Sąd nie wyznaczył skazanemu obrońcy z urzędu, do czego był zobowiązany w związku z treścią art. 451 k.p.k. W konsekwencji, rozprawa w dniu 16 grudnia 2019 r. w przedmiocie wydania wyroku łącznego odbyła się pod nieobecność skazanego, który był pozbawiony wolności, ale także pod nieobecność obrońcy skazanego, albowiem Sąd z urzędu go nie wyznaczył. Brak decyzji Sądu w przedmiocie wyznaczenia P. U. – pozbawionemu wolności, obrońcy z urzędu, i

prowadzenie rozprawy pod nieobecność zarówno skazanego (którego nie doprowadzona na termin rozprawy), jak i jego obrońcy, skutkowało zaistnieniem bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. Mimo trafności podniesionego zarzutu nie może on jednak wywołać oczekiwanego przez skarżącego skutku, tj. uchylenia zaskarżonego orzeczenia na tej podstawie. Uniemożliwia to treść art. 439 § 2 k.p.k., z której wynika, że uchylenie orzeczenia jedynie z powodu określonego w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. – obrońca nie brał udziału w czynnościach, w których jego udział był obowiązkowy – może nastąpić tylko na korzyść oskarżonego. Tymczasem kasacja w rozważanej sprawie wniesiona została na niekorzyść P. U..

Niezależnie od powyższego, jak zauważył Prokurator Generalny, Sąd Rejonowy w G. dopuścił się obrazy przepisów prawa z art. 410 k.p.k. w zw. z art. 85 § 2 k.p.k. oraz art. 569 k.p.k. w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania.

Przepis art. 85 § 1 k.k. stanowi, iż sąd orzeka karę łączną, jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Z kolei § 2 wskazuje, że podstawą orzeczenia kary łącznej są wymierzone i podlegające wykonaniu, w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa, o których mowa w § 1.

W realiach przedmiotowej sprawy przesłanki z art. 85 § 1 k.k. ziściły się, albowiem kary wymierzone wyrokami Sądu Rejonowego w G. w sprawach II K 224/16 i II K 413/16 są tego samego rodzaju (kara pozbawienia wolności). Nie zostały jednak spełnione przesłanki określone w art. 85 § 2 k.k. w odniesieniu do kary 5 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej w sprawie II K 224/16, albowiem w dacie wyrokowania kara ta została w całości przez skazanego wykonana. Jak wynika z akt sprawy, P. U. karę tę odbył w okresie od dnia 24 kwietnia 2019 r. do dnia 21 września 2019 r., a więc przed datą wydania w dniu 16 grudnia 2019 r. wyroku łącznego (postanowieniem z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt VII Ko 4111/18, Sąd Rejonowy w G. zarządził wykonanie kary 5 miesięcy pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 18 maja 2016 roku w sprawie o sygn. akt II K 224/16 (k. 20).

Podstawą orzeczenia kary łącznej, zgodnie z art. 85 § 2 k.k., są wymierzone i podlegające wykonaniu w całości lub w części kary lub kary łączne za przestępstwa, za które wymierzono kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. Z tego względu, jak podkreślił Sąd Najwyższy w sprawie V KK 499/18, nie może podlegać łączeniu kara, której wykonanie zostało w całości zakończone (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2019 r., V KK 499/18, LEX nr 2607276).

Uznanie zatem przez Sąd, że zachodzą przesłanki do połączenia kary 5 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby, orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 18 maja 2016 r. o sygn. akt II K 224/16, której wykonanie zarządzono postanowieniem tego Sądu z dnia 6 lutego 2019 roku - sygn. akt VII Ko 4111/18, z karą roku pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 3 lat próby orzeczonej wyrokiem tego Sądu z dnia 1 grudnia 2016 r. o sygn. akt II K 413/16, której wykonanie zarządzono postanowieniem tego Sądu z dnia 6 lutego 2019 roku - sygn. akt VII Ko 4112/18 (k.21), było decyzją naruszającą przepis art. 410 k.p.k. (Sąd winien dostrzegać i uwzględniać wszystkie istotne dla rozstrzygnięcia sprawy dowody i wynikające z nich okoliczności faktyczne) oraz art. 85 § 2 k.p.k., bowiem karę orzeczoną w sprawie II K 224/16 skazany P. U. odbył w całości do dnia 21 września 2019 r.

Zauważyć należy w tym miejscu, że przed rozpoznaniem sprawy przez Sąd Najwyższy istotnej zmianie uległy przepisy materialne regulujące instytucję kary łącznej. W art. 38 pkt 3 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 i uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. 2020, poz. 1086) zmieniono przepis art. 85 k.k. i nadano mu następujące brzmienie:

„Art. 85 § 1. Jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw, zanim zapadł pierwszy wyrok, chociażby nieprawomocny, co do któregośkolwiek z tych przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające

łączeniu, sąd orzeka karę łączną, biorąc za podstawę kary z osobna wymierzone za zbiegające się przestępstwa.

§ 2. Karę łączną nie obejmuje się kar orzeczonych wyrokami, o których mowa w art. 114a”.

Z przepisu tego wyeliminowano zatem wymóg przewidujący, że podstawą orzeczenia kary łącznej są kary podlegające wykonaniu. Koresponduje z tym zresztą dodany przepis art. 91a k.k. stanowiący, iż wydaniu wyroku łącznego nie stoi na przeszkodzie, że poszczególne kary wymierzone za należące do ciągu przestępstw lub zbiegające się przestępstwa zostały już w całości albo w części wykonane. Nie oznacza to jednak, że zaskarżony wyrok, w którym połączono karę wykonaną z karą niewykonaną okazał się ostatecznie prawidłowy. W przepisach przejściowych ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. przewidziano bowiem w art. 81 ust. 1, że przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Z kolei ust. 2 art. 81 stanowi, że przepisy rozdziału IX Kodeksu karnego, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. Zestawienie opisanych przepisów wskazuje, że w realiach rozważanej sprawy zastosowanie będą miały przepisy dotychczasowe, ponieważ wszystkie zbiegające się kary zostały orzeczone przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r.

Zgodnie z art. 569 § 1 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania przez Sąd Rejonowy w G., jeżeli zachodzą warunki do orzeczenia kary łącznej w stosunku do osoby, którą prawomocnie skazano lub wobec której orzeczono karę łączną wyrokami różnych sądów, właściwy do wydania wyroku łącznego jest sąd, który wydał ostatni wyrok skazujący lub łączny w pierwszej instancji, orzekający kary podlegające łączeniu (w art. 39 pkt 10 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. znowelizowano ten przepis przez wyeliminowanie z jego treści kary łącznej jako podstawy do orzekania kary łącznej wyrokiem łącznym). Z przepisu tego wynika jednoznacznie, że wydanie wyroku łącznego jest obowiązkiem sądu, nie zaś jego uprawnieniem. Odwołując się ponownie do treści przepisu art. 85 § 1 k.k. powtórzyć należy, że sąd orzeka karę łączną, jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej

przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu. W związku z powyższym Sąd Rejonowy w G. miał obowiązek rozważenia połączenia węzłem kary łącznej, kar orzeczonych wobec skazanego P. U., które nie zostały wykonane, tj. kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 1 grudnia 2016 r. w sprawie II K 413/16 i kary ograniczenia wolności orzeczonej wyrokiem tego Sądu z dnia 15 października 2018 r., sygn. akt II K 65/18. Ostatnie z wymienionych skazań zostało pominięte przez Sąd wydający wyrok łączny, nie opisano go nawet we wstępnej części orzeczenia, w której wymieniono wyroki skazujące P. U. (na łączenie kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności zezwala, co do zasady, przepis art. 87 § 1 k.k.).

Zaistnienie opisanych uchybień pociągnęło za sobą konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Rejonowemu w G. do ponownego rozpoznania. W toku tego postępowania Sąd będzie zobowiązany do respektowania powyższych uwag oraz do rozważenia znaczenia dla możliwości objęcia węzłem kary łącznej kary ograniczenia wolności wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., P 20/17 (Dz. U. 2019, poz. 1135).

Mając powyższe na uwadze Sąd orzekł, jak na wstępie.